

Nr 138.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar; given Stockholms slott den 27 februari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

I en inom jordbruksdepartementet upprättad promemoria har föreslagits viss jämkning av grunderna för beräkning av det statsbidrag, som enligt nu gällande bestämmelser under vissa förutsättningar kan utgå till försäkringsbolag med ändamål att meddela försäkring mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

Efter remiss ha yttranden över promemorian avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, försäkringsinspektionen, veterinärstyrelsen, Riksförbun-

det Landsbygdens folk, Sveriges lantbruksförbund, Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag, Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar.

Jag torde nu få upptaga denna fråga.

Gällande bestämmelser.

Allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar ha meddelats genom kungörelse den 26 juli 1926, nr 389, (ändrad 164/1932, 343/1941 och 153/1945).

Enligt dessa grunder kan ömsesidigt kreatursförsäkringsbolag med av Kungl. Maj:t fastställd bolagsordning på därom gjord framställning av Kungl. Maj:t antagas till försäkringsgivare med ändamål att meddela sådan försäkring, varom nu är fråga. På grund av försäkringen skall enligt i kungörelsen närmare angivna regler utgå ersättning för förlust av djur till följd av smittsam mul- och klövsjuka, boskapspest, elakartad lungsjuka, mjältbrand och svinpest samt följsjukdom av mul- och klövsjuka, ävensom förlust, som uppstått därigenom att djur till följd av annan sjukdom dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud nedslaktats under tid, då djurbesättningen varit isolerad såsom misstänkt för någon av de nämnda sjukdomarna.

Ersättning skall vidare utgå för förlust, som tillskyndats försäkringstagaren därigenom, att för bekämpande av smittsam husdjursjukdom utförsel eller leverans av mjölk blivit av myndighet förbjuden eller på annat sätt hindrad, ävensom därigenom, att mul- och klövsjuka förorsakat nedgång i den försäkrade besättningens mjölkproduktion. Slutligen skall i princip ersättning utgå för förlust, som uppkommit därigenom att betesmark, för bekämpande av de angivna sjukdomarna, blivit av myndighet avlyst.

Bolag, som meddelat sådan försäkring, varom här är fråga, är skyldigt att verkställa avsättning till en särskild reservfond. Avsättningen skall enligt 3 § i kungörelsen för varje år beräknas särskilt för varje län på grundval av den totala försäkringssumman inom länet vid årets utgång och ske med belopp, som minst motsvarar en utdebitering för 100 kronors försäkringssumma av för Malmöhus län 10 öre, för Kristianstads län 4 öre och för övriga län 2 öre (säkerhetstillägg), dock högst skillnaden mellan 30 öre och nettopremien för länet för 100 kronors försäkringssumma. Uppgår nettopremien för visst år och län till 30 öre eller mera, skall ingen avsättning beräknas för sådant län. Med undantag för de fall, som angivas i det följande, skall ränta å reservfonden föras till fonden.

Då reservfonden uppgår till belopp, som med hänsyn till fondens ändamål kan anses tillräckligt, kan Kungl. Maj:t medgiva, att ytterligare avsättning till fonden ej behöver verkställas. Med stöd av sistnämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t den 21 juni 1946 förordnat, att beträffande För-

säkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar ytterligare avsättning till reservfond tills vidare icke erfordrades, sedan fonden uppnått ett belopp, motsvarande en procent av försäkringssumman för Malmöhus län, 0,4 procent av försäkringssumman för Kristianstads län samt 0,2 procent av försäkringssumman för övriga län, dock minst 2 500 000 kronor. Villkoret har uppfyllts, sedan bolaget i 1946 års bokslut verkställt en väsentligt större avsättning till reservfonden än författningsföreskrifterna nödvändiggjorde.

Medel ur reservfonden få användas endast för att täcka utdebiteringsbehov på grund av skadeersättningar under år, då skadorna inom ett eller flera län varit mera betydande. I den mån nettopremien för visst år och län överstiger 30 öre, skola — enligt 4 § i kungörelsen — i första hand reservfondens ränteavkastning för året och till övriga län hänförliga säkerhetstillägg användas, så långt ske kan, för att nedbringa utdebiteringsbehovet för förstnämnda län intill 30 öre. Om för mer än ett län nettopremierna överstiga 30 öre, fördelas ränteavkastning och säkerhetstillägg mellan dessa län i förhållande till de överskjutande beloppen. Om utdebiteringsbehoven för ett eller flera län därefter överstiga 30 öre, skola de delar av utdebiteringsbehoven, som falla mellan 30 och 60 öre, intill hälften täckas genom nedsättning med högst en fjärdedel av den vid årets början befintliga reservfonden och överskjutande delar intill tre fjärdedelar täckas genom ytterligare nedsättning av fonden, dock högst med så stort belopp att därefter återstår hälften av reservfonden vid årets början. Om vidare de belopp, varmed nedsättning av reservfonden högst får ske, icke förslå till att i avsedd utsträckning täcka utdebiteringsbehoven för två eller flera län, skola nämnda belopp användas till att täcka nyss angivna delar av utdebiteringsbehoven till den mindre, för samtliga dessa län lika del, vartill beloppen förslå.

Samtidigt med att reservfonden nedsättes enligt ovan nämnda regler inträder rätt till statsbidrag. Enligt 6 § i kungörelsen utgår dylikt bidrag med belopp, som motsvarar dels hälften av återstående utdebiteringsbehov mellan 30 och 60 öre, dels tre fjärdedelar av återstående utdebiteringsbehov utöver 60 öre. Försäkringsbolaget är skyldigt att disponera statsbidraget så, att det i form av minskad utdebitering kommer försäkringstagarna inom det eller de län till godo, för vilka det avsetts (7 §).

Om antagande till försäkringsgivare återkallas eller bolaget upphör att driva kreatursförsäkringsrörelse, får enligt 9 § i kungörelsen bolaget icke disponera reservfonden. Medel till belopp, som motsvarar fonden, skola i stället överlämnas till statskontoret. Kungl. Maj:t bestämmer därefter, huruvida medlen skola i sin helhet användas till förstärkande av reservfond i bolag, hos vilket försäkringstagare från den upphörda verksamheten erhållit försäkringar, eller till annat lämpligt ändamål, som tillgodoser vederbörande försäkringstagares gemensamma intresse, eller ock om någon del av medlen skall återbäras till bolaget.

Departementspromemorian.

I promemorian har inledningsvis nämnts, att försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar för närvarande meddelades av tre ömsesidiga kreatursförsäkringsbolag, nämligen Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar, Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag samt Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Härefter har anförts i huvudsak följande.

Såvitt framginge av förarbetena till kungörelsen den 26 juli 1926 hade man vid fastställandet av grunderna för statsbidrag ej räknat med att inom ett bolag fonderade medel vid sidan av reservfonden skulle stå till buds för att täcka uppkommande utdebiteringsbehov.

Emellertid finnes sådana medel i relativt betydande omfattning, såväl absolut som i förhållande till reservfondens storlek. Vart och ett av bolagen hade nämligen förutom reservfonden en förhållandevis betydande dispositionsfond. Reserv- och dispositionsfonderna hade vid utgången av år 1946 uppgått till följande belopp:

	Försäkr.bol. för smittsamma hus- djursjukdomar	Skånes mindre jordbrukares öms. kreaturs- försäkr.fören.	Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkr.bol.
Reservfond.....	2 500 000	220 652	36 151
Dispositionsfond	1 350 000	111 582	83 254

Så som bidragsbestämmelserna nu vore utformade, spelade dispositionsfondens storlek icke någon roll vid bestämmandet av statsbidraget. Om reservfonden ej försloge till att täcka så stor del av utdebiteringsbehovet, som man i första hand räknat med i 4 § i kungörelsen, föranledde detta, att statsbidraget höjdes, helt oberoende av om andra medel finnes tillgängliga, vilka skulle kunna användas för att täcka utdebiteringsbehovet eller en del av detta. En dylik ståndpunkt kunde emellertid, i vart fall i betraktande av dispositionsfondernas nuvarande storlek, knappast anses motiverad, och en ändring av bestämmelserna syntes därför påkallad. Ändringen borde vidtagas i samband med de ändringar i bolagsordningarna för ifrågasvarande försäkringsbolag, som under alla förhållanden bleve nödvändiga, därest det till årets riksdag framlagda förslaget till ny lag om försäkringsrörelse antoges.

En tänkbar lösning av frågan vore, att bestämmelserna ändrades så, att statsbidrag skulle utgå först sedan vederbörande bolags egna medel — reservfonden dock endast till den gräns som angäves i 4 § i kungörelsen — tagits i anspråk för att täcka utdebiteringsbehovet. Detta skulle betyda, att statsbidrag över huvud ej skulle utgå, så länge någon del av dispositionsfonden finnes kvar. En sådan utformning av bidragsreglerna syntes dock kunna innebära risk att intresset för en fortgående konsolidering av bolagens ställning minskades. Sakligt sett skulle väl ett bolag till en viss

grad kunna bereda sig en gynnsammare ställning i bidragshänseende genom att överföra övriga fonder till ifrågakarande reservfond. Även en dylik överföring skulle emellertid ur bolagets och dess delägares synpunkt kunna få vissa mindre lämpliga följder. Genom överföringen skulle bolaget nämligen i viss utsträckning avhända sig möjligheten att täcka uppkommet utdebiteringsbehov på annat sätt än genom utdebitering å delägarna.

Även en annan lösning syntes kunna ifrågakomma, vilken jämväl den innebure en viss saklig ändring av nuvarande bestämmelser men närmare anknöte till dessa än den förut skisserade. De i 6 § i kungörelsen angivna reglerna om statsbidrag innebure att, om utdebiteringsbehov täcktes av bolagets egna medel ända upp till den gräns, som angivits i 4 §, eller hälften av utdebiteringsbehovet mellan 30 och 60 öre samt $\frac{3}{4}$ av utdebiteringsbehovet utöver 60 öre, komme statsbidraget att utgå med belopp, motsvarande $\frac{1}{4}$ av hela utdebiteringsbehovet mellan 30 och 60 öre samt $\frac{3}{16}$ av utdebiteringsbehovet utöver 60 öre. Det låge med hänsyn till dispositionsfondernas nuvarande storlek nära till hands att maximera statsbidraget till sistnämnda andelar av utdebiteringsbehovet, varvid dock maximigränsen för statsbidrag till täckande av utdebiteringsbehov över 60 öre för enkelhetens skull borde bestämmas till $\frac{1}{4}$ av hela utdebiteringsbehovet.

I vissa fall borde dock en sådan maximigräns kunna överskridas. Man kunde ej bortse från möjligheten av att ett försäkringsbolags egna fonder och andra tillgängliga medel på grund av inträffade epizootier komme att tagas i anspråk i så stor utsträckning, att bolaget ej på sådant sätt som angåves i 4 § kunde täcka utdebiteringsbehovet upp till den gräns som där sades. I dylika fall borde den nyss förordade maximiregeln träda ur funktion och statsbidraget, i den mån så behövdes för att täcka bristen, kunna höjas till högst det belopp, som skulle utgå enligt nu gällande bidragsregler.

Ett vid promemorian fogat, i enlighet med sistnämnda alternativ utarbetat utkast till ändrad lydelse av 6 § kungörelsen den 26 juli 1926 torde såsom *bilaga* få närslutas detta protokoll.

Yttrandena.

Den i departementspromemorian föreslagna ändringen har tillstyrkts av *statskontoret*, *försäkringsinspektionen* och *veterinärstyrelsen* men avstyrkts av övriga i ärendet hörda myndigheter och sammanslutningar.

Veterinärstyrelsen har framhållit att, såvitt styrelsen kunde finna, den ifrågasatta ändringen i bidragsreglerna stode i överensstämmelse med de förutsättningar, som på sin tid legat till grund för införandet av statsunderstödd försäkring på ifrågakarande område. Veterinärstyrelsen hade jämväl ur de synpunkter styrelsen hade att beakta funnit den avsedda ändringen i övrigt väl motiverad.

Av dem, som avstyrkt de i promemorian framlagda ändringsförslagen,

har *lantbruksstyrelsen* anförut, att de betydande avsättningar, som skett till bolagens dispositionsfonder, inneburit en konsolidering av företagen, vilken borde hälsas med tillfredsställelse. Därigenom hade det också blivit möjligt för bolagen att tillämpa förhållandevis låga premier. *Lantbruksstyrelsen* har vidare anförut.

Under förhandenvarande omständigheter torde en begränsning av statsbidragets storlek på sätt föreslagits i promemorian icke komma att erhålla någon nämnvärd praktisk betydelse. En svårare epizooti kommer emellertid att medföra, att de förutsättningar, under vilka företagen under de gångna åren konsoliderat sin ekonomiska ställning, väsentligen komma att förändras, i det att dispositionsfonderna utöver ursprungligen avsedda ändamål komma att tagas i anspråk jämväl för täckande av kostnader, för vilka statsbidrag tidigare påräknats skola komma i fråga.

Då statsbidrag endast utgår till täckande av en mindre del av det sammanlagda utdebiteringsbehovet, måste försäkringsföretagen utöver reservfonden även taga i anspråk andra disponibla medel, varför företagens dispositionsfonder icke kunna förväntas bli påverkade i händelse av en epizooti. Det synes slutligen icke uteslutet, att ett genomförande av den ifrågasatta ändringen av kungörelsen i viss mån kan komma att medföra ett minskat intresse från berörda försäkringsföretags sida att framdeles konsolidera sin ekonomiska ställning.

Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar har i sitt yttrande erinrat om att den omfattande mul- och klövsjukeepizootien åren 1924—1925 föranledde staten att ekonomiskt tråda hjälpende emellan och att 1926 års kungörelse tillkommit under inverkan av dessa händelser. De principer, som förordades av den utredning, vilken föregick antagandet av grunderna för här ifrågavarande försäkringsform, innebure, bland annat, att statsbidraget skulle vara förhållandevis större ju större de skador och förluster vore, som skulle ersättas försäkringsvägen. Enligt bolagets mening måste det därjämte ha stått klart för utredningsmännen, att en efter sunna principer uppbyggd försäkringsverksamhet på ifrågavarande område måste inriktas på att avsätta konsolideringsfonder vid sidan av reservfonden, även om detta ej kommit till uttryck i utredningens betänkande. Det hade över huvud taget saknats anledning att beröra denna fråga, då det ju endast gällt att bedöma, under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning staten skulle tråda till med ekonomiskt stöd åt verksamheten. Bolaget hade som bekant tills vidare befriats från skyldigheten att verkställa avsättning till reservfonden. Därigenom hade betydande premiesänkningar kunnat genomföras och premiefrihet för vissa försäkringar beviljats. Premiefrielsen hade emellertid främst möjliggjorts därav att bolaget lagt upp en tillräckligt omfattande dispositionsfond, och behovet av en sådan fond vore numera särskilt utpräglat.

Enligt bolagets mening innebure det i departementspromemorian framlagda ändringsförslaget ett fullständigt frångående av den hittillsvarande och helt naturliga principen om att statens stöd skulle öka i samma mån som skadorna nådde större omfattning. Det förefölle bolaget, som om i promemorian några principiella synpunkter ej lagts på den diskuterade frå-

gan. De förefintliga dispositionsfonderna syntes helt enkelt ha förefallit vara av sådan storleksordning, att det hittills utfästa statsbidraget borde skäras ned. Om en begränsning av statsbidraget — vilket bidrag för övrigt hittills varit av mycket ringa betydelse såväl för statsverket som för bolagen och dess försäkringstagare — ansåges skälig, borde den emellertid ske efter andra linjer än som föreslagits i promemorian, exempelvis genom en höjning av de gränsvärden i fråga om utdebiteringsbehovet, som vore normerande för bidraget. Det hade dock icke påvisats — och torde svårigen kunna påvisas — att försäkringsbolagens dispositionsfonder vore oskäligt höga. Skulle några ogynnsamma år inträffa med mera omfattande utbrott av mul- och klövsjuka, skulle dessa fonder komma att förbrukas i mycket snabb takt.

Till de synpunkter, som framförts av Försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar, ha anslutit sig jämväl *Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag*, *Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening* samt *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*.

Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening har därvid särskilt påpekat, att föreningens verksamhetsområde omfattade de två län, som vore mest utsatta vid en epizooti.

Slutligen kan nämnas, att *försäkringsinspektionen* ansett vissa förtydliganden böra göras i det vid promemorian fogade kungörelseutkastet.

Departementschefen.

Innan jag ingår på den fråga, som behandlats i departementspromemorian, torde jag få erinra om att det, då beslut fattades om statligt stöd till ifrågavarande försäkringsverksamhet, av dåvarande departementschefen framhölls, att det borde ankomma på djurägarna att genom försäkring skydda sig mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar. Statsmakternas uppgift borde endast vara att ingripa reglerande och ordnande, så att djurägarna kunde få ett effektivt försäkringsskydd utan att behöva vidkännas alltför betungande premier och utdebiteringar. Dessa synpunkter böra enligt min uppfattning alltjämt vara vägledande för statsmakternas verksamhet på ifrågavarande område.

I överensstämmelse med denna min uppfattning har jag icke ansett mig böra föreslå någon åtgärd i anledning av ett av epizootisakkunniga den 26 september 1947 framlagt förslag om att staten skulle åtaga sig att direkt ersätta djurägarna sådana kostnader och förluster, som nu inrymdes under den statsunderstödda försäkringsverksamheten. Med hänsyn till den konsolidering, som numera skett inom försäkringsverksamheten på detta område, synes det däremot befogat, att frågan om grunderna för det statliga stödet omprövas. Att helt slopa detta stöd kan enligt min mening icke komma i fråga, då en mera omfattande epizooti uppenbarligen kan medföra så-

dana utgifter, att försäkringstagarna trots storleken av de nu befintliga fonderna i avsaknad av statsbidrag skulle kunna bliva belastade med alltför betungande utdebiteringar. Däremot synes en jämkning av bidragsgrunderna i enlighet med det senare av de i departementspromemorian angivna alternativen befogad och väl överensstämmande med förut berörda synpunkter. De farhågor, som i några yttranden uttalats för att en sådan jämkning skulle försvaga bolagens intresse av att ytterligare ekonomiskt befästa sin ställning eller försämra förutsättningarna för försäkringsverksamheten, sakna enligt min uppfattning grund. Jag tillstyrker därför, att bestämmelserna ändras på sätt angivits i nämnda alternativ.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att Kungl. Maj:t må i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förut anført vidtaga ändring i gällande grunder för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Benno Gårdsten.

Bilaga.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av 6 § kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

Härigenom förordnas, att 6 § kungörelsen den 26 juli 1926 om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar skall erhålla följande ändrade lydelse.

6 §.

Bidrag av statsmedel utgår

dels med belopp motsvarande hälften av den del av utdebiteringsbehov mellan 30 och 60 öre, som återstår, sedan ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfond disponerats på sätt i 4 § 1 och 2 mom. sägs, dock högst med en fjärdedel av hela sagda utdebiteringsbehov,

dels med belopp, motsvarande tre fjärdedelar av den del av utdebiteringsbehov utöver 60 öre, som återstår, sedan ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfond disponerats på sätt i 4 § 1 och 3 mom. sägs, dock högst med en fjärdedel av hela sagda utdebiteringsbehov.

Vad i första stycket stadgas om begränsning av statsbidrag till högst en fjärdedel av utdebiteringsbehov utöver 30 öre skall ej gälla, om och i den mån övriga tre fjärdedelar av sagda utdebiteringsbehov ej kunna täckas genom sådan disposition av ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfond, som där angives, eller genom ianspråktagande av andra fonderade eller befintliga till framtida förfogande avsatta medel.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1949. I fråga om statsbidrag för verksamhet före sagda dag skola äldre bestämmelser alltjämt gälla.
